

Centar za kulturu i film

Augusta Cesarca

kino
KINOTEKA

ZAČARANI EKTRAN

ZIMSKE PRIČE

PROSINAC '23—VELJAČA '24

PRAKTIČNE INFORMACIJE

Kino Kinoteka
Kordunska 1, 10 000 Zagreb

Broj telefona blagajne: +385 (0)1 5619 189
Mail: kinoteka@centarcesarec.hr

Ulaznice je moguće kupiti online na www.ulaznice.hr, www.kinokinoteka.hr ili svakodnevno u radno vrijeme blagajne kina. Blagajna se otvara sat vremena prije svake projekcije. Rezervacije ulaznica nisu moguće. Na blagajni kina ulaznice je moguće platiti gotovinom i kreditnim karticama (Maestro, Mastercard, Mastercard Electronic, Visa, Visa Electron, Vpay), uz opciju beskontaktnog plaćanja.

Cijena ulaznice je 4 € (30.14 HRK) prema tečaju 1 € = 7.53450 HRK

Zadržavamo pravo izmjene programa i pravila o ulaznicama. Više informacija o kinu Kinoteka i terminima prikazivanja filmova potražite na www.kinokinoteka.hr

kino
KINOTEKA

Program kina Kinoteka održava se uz potporu Grada Zagreba, Hrvatskog audiovizualnog centra i europske mreže Europa Cinemas.

ZAČARANI EKRAN

Magija na velikom platnu

MARIO KOZINA

Foto: Zvonko, knjiga i svijeta

Ciklus filmova posvećen prikazu magije kroz povijest kinematografije, koji obuhvaća pionirske radove nijemog razdoblja, kontrakulturne klasike i recentne naslove.

Čarolija filma ili filmska magija spada među izraze koje koristimo kada želimo opisati specifičan utisak koji na nas ima iskustvo gledanja filma. Sam izraz pomalo je paradoksalan, jer za razliku od brojnih drugih umjetnosti kinematograf je proizvod modernog doba, omogućen napretkom tehnologije. No s obzirom na osjećaj opčinjenosti koji dobivamo prepuštajući se pokretnim slikama, učinak koji film ima na gledatelja često opisujemo kao začaranost.

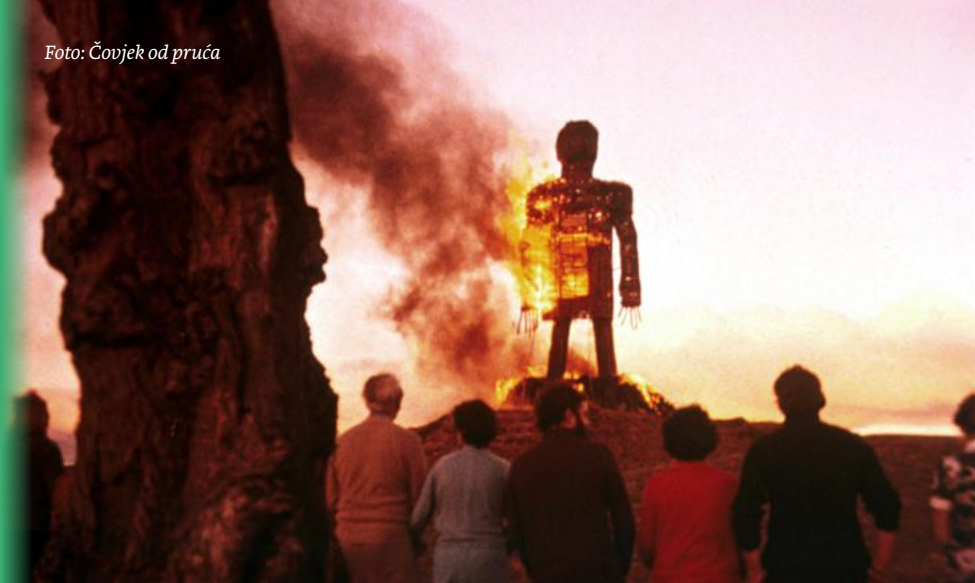
Često se kaže da je električna žarulja rastjerala nadnaravna bića koja su živjela u sjeni, no možda su se vještice, vampiri, vukodlaci i vile samo preselili na veliki ekran, odakle nas magijom pokretnih slika opčinjavaju i zaposjedaju.

Sama magija stara je koliko i čovjek. Uz znanost i religiju radi se o jednom od tri velika sustava vjerovanja preko kojih čovjek objašnjava svoje mjesto u svijetu. Osnovna razlika među njima proizlazi iz mjesta koje u njemu zauzima čovjek: u religiji čovjek štuje i obožava, u znanosti tumači i objašnjava, dok u magiji zapovijeda silama koje ga okružuju. Stoga nije neobično da magijske i okultne prakse doživljavaju porast popularnosti u trenucima velikih društvenih kriza ili među pojedincima koji imaju dojam da gube autonomiju nad vlastitim životima.

Naš tradicionalni ciklus „Zimske priče“ ove smo sezone odlučili posvetiti „Začaranom ekranu.“ Kroz tridesetak filmova podijeljenih u sedam tematskih cjelina istražiti ćemo načine na koji su se magija i film prepletali, nadopunjavali i inspirirali kroz povijest.

„Na raskrižju puteva“ predstaviti će četiri priče koje tematiziraju odnos između magije, religije i znanosti, s posebnim naglaskom na kinematograf kao vampira tehnološkog doba. Filmovi pod temom „Bajanje i kazivanje“ vode nas u predmoderna vremena, u kojima su ljudi živjeli na istoj stvarnosnoj ravni s nadnaravnim bićima, dok oni iz „Kraja djetinjstva“ koriste magijske motive kako bi rekonstruirali dječji pogled na svijet.

„Fantazije o (be)snaživanju“ istražuju različite načine na koji su se magijske prakse koristile kao pokušaj osnaživanja, posebice u kontekstu mijene tradicionalnih rodničkih uloga. Filmovi koje prikazujemo u „Iz kućne radinosti“ pokušat će odgovoriti na pitanje je li ljubav magija kojoj često podliježemo?

Tematske cjeline pred kraj ciklusa društveno su angažiranije: „Sezona lova“ istražuje mehanizme procesa stigmatizacije te političkih progona, ali i otpora, dok „U Narcisovu ogledalu“ istražuje spajanje magijske tradicije i kontrakulturnih praksi, kao alternative tradicionalnim vjerskim i društvenim sustavima, koji su u to vrijeme prolazili kroz krizu.

U ciklusu ćete pronaći žanrovski raznolike naslove, od kojih neki imaju status klasika, a neki su zreli da ih otkrije nova publika. Dio će filmova u sklopu ciklusa imati svoju hrvatsku kinopremijeru, a gdje god je moguće nastojali smo nabaviti posljednje dostupne restauracije i redateljske verzije.

Program se održava sve do sredine veljače, s ciljem da i početak sljedeće godine uljepšamo čarolijom pokretnih slika.

FONOKINOTEKA: ZAČARANI EKRAN

VJEŠTICE (HÅXAN, 1922), R. BENJAMIN CHRISTENSEN
IZVEDBA: ALEN I NENAD SINKAUZ

NA RASKRIŽJU PUTEVA

FAUST (FAUST - EINE DEUTSCHE VOLKSSAGE, 1926), R. FRIEDRICH
WILHELM MURNAU
ZANOS (ARREBATO, 1979), R. IVÁN ZULUETA
DRAKULA BRAMA STOKERA (BRAM STOKER'S DRACULA, 1992),
R. FRANCIS FORD COPPOLA
STILISTICA (PERSONAL SHOPPER, 2016), R. OLIVIER ASSAYAS

BAJANJE I KAZIVANJE

SCENE IZGUBLJENIH PREDAKA (TENI ZABYTYH PREDKOV, 1964),
R. SERGEJ PARADŽANOV
DRVO KLEKE (THE JUNIPER TREE, 1990), R. NIETZCHKA KEENE
DJEVIČANSKI IZVOR (JUNGFRUKÄLLAN, 1960), R. INGMAR BERGMAN
ČOVJEK OD PRUČA (THE WICKER MAN, 1973), R. ROBIN HARDY
NEĆEŠ BITI SAMA (YOU WON'T BE ALONE, 2022), R. GORAN STOLEVSKI

KRAJ DJETINJSTVA

VALERIE I TJEDAN ČUDA (VALERIE A TÝDEN DIVŮ, 1970),
R. JAROMIL JIREŠ
VJEŠTICA: NARODNA PREDAJA IZ NOVE ENGLESKE
(THE WITCH: A NEW-ENGLAND FOLK TALE, 2015), R. ROBERT EGGERS
SUSPIRIA (1977), R. DARIO ARGENTO
ČAROBNJAK IZ OZA (THE WIZARD OF OZ, 1939), R. VICTOR FLEMING
POSLEDNJI AKCIJSKI JUNAK (LAST ACTION HERO, 1993),
R. JOHN MCTIERNAN

FANTAZIJE O(BE)SNAŽIVANJA

NOĆ ORLA (THE NIGHT OF THE EAGLE, 1962), R. SIDNEY HAYERS
SEZONA VJEŠTICE (SEASON OF THE WITCH, 1972), R. GEORGE A. ROMERO
OPČINJEN (BEDAZZLED, 1968), R. STANLEY DONEN
LJUBAVNA VJEŠTICA (THE LOVE WITCH, 2016), R. ANNA BILLER

IZ KUĆNE RADINOSTI

ZVONO, KNJIGA I SVIJEĆA (BELL, BOOK AND CANDLE, 1958),
R. RICHARD QUINE
ČOVJEK NIJE PTICA (ČOVEK NIJE TICA, 1965), R. DUŠAN MAKAVEJEV
ROSEMARYNA BEBA (ROSEMARY'S BABY, 1968), R. ROMAN POLANSKI
ANĐELOVO SRCE (ANGEL HEART, 1987), R. ALAN PARKER

SEZONA LOVA

VJEŠTICE IZ SALEMA (LES SORCIÈRES DE SALEM, 1957),
R. RAYMOND ROULEAU
ZNAMEN (AUGURE, 2023), R. BALOJI
MAJSTOR I MARGARITA (IL MAESTRO E MARGHERITA, 1972),
R. ALEKSANDAR PETROVIĆ
SUSPIRIA (2018), R. LUCA GUADAGNINO

U NARCISOVU OGLEDALU

ZBOGOM, KRČMO KOD ZMAJEVIH VRATA (BU SAN, 2003)
R. TSAI MING-LIANG
LEGENDA O VJEŠTICAMA (THE LEGEND OF THE WITCHES, 1969),
R. MALCOLM LEIGH
TOMMY (1975), R. KEN RUSSELL
NEONSKI DEMON (THE NEON DEMON, 2016), R. NICOLAS WINDING REFN

SUBOTA | 16. PROSINCA

VJEŠTICE

Häxan

Nastale u periodu kada je film tek počeo otkrivati svoje izražajne mogućnosti, *Vještice* su jedno od prvih remek-djela svjetske kinematografije. Poznate i pod svojim originalnim nazivom *Häxan*, ovaj film Benjamina Christensena gledatelje vodi na putovanje kroz povijest misticizma i magije, od magijskih vjerovanja primitivnih zajednica, preko srednjovjekovnih progona vještica, sve do pojave psiholoških i neuroloških bolesnika u 20. stoljeću, u kojima pronalazi objašnjenje za pojave koje je premoderni čovjek pripisivao nadnaravnim silama.

Christensenov film nastao je u periodu kada u kinematografiji još nisu postojali ni rodovi niti žanrovi kakve poznajemo danas. Iz tog razloga često ga se naziva pretečom horor, filmskog esejja i rekonstrukcijskog dokumentarca, koje je svojom pojavom preduhitrio za nekoliko desetljeća. Film se sastoji od

FILMSKI ESEJ

SE | 1922 | 105 min

REŽIJA: Benjamin Christensen

IGRAJU: Benjamin Christensen, Clara Pontoppidan, Oscar Stribolt, Astrid Holm, Maren Pedersen

GLAZBA: Alen Sinkauz, Nenad Sinkauz

sedam poglavlja u kojima Christensen zaigrano kombinira etnografska istraživanja s rekonstrukcijama stvarnih i izmaštanih slučajeva, pri čemu se znalački miješaju fantazija, znanost i metafilmska zafrkancija, a zgodno je spomenuti da se i sam pojavljuje u ulozi vraga.

Za razliku od žanrova koje je svojom zaigranošću najavio, Benjamin se oslanja na izražajne mogućnosti filma ne u svrhu stvaranja iluzije, nego da bi gledatelja uvukao u raspravu. Pri svemu tome nedvosmisleno pokazuje kako su otpuže za čaranje i progoni vještica svoje temelje imali u vrlo ljudskim motivima, kao što su strah od starosti i nenormativnih tijela, klasne netrpeljivosti i vlastite seksualnosti, pri čemu se institucionalizirana mizoginija, zavist i zloraba moći prikazuju kao veće zlo od tobožnjih demona.

Foto: Dubravka Turić

Vještice su ostvarile veliki uspjeh na domaćem tržištu, no u većini europskih zemalja bile skraćivane i cenzurirane zbog za to vrijeme šokantnog i kontroverznog sadržaja. Stoga smo izuzetno sretni da u Kinoteci prikazujemo integralnu, restauriranu verziju ovog klasika, i to u glazbenoj interpretaciji Alena i Nenada Sinkauza, glazbenika koji su zahvaljujući svome originalnom, hrabrom i nesputanom istraživanju izražajnih mogućnosti glazbe i zvuka već davno zaslužili titulu čarobnjaka glazbene scene. Svojim *soundtrackom* za *Vještice* oduševili su publiku Motovunskog filmskog festivala 2022. godine, a njegova druga projekcija bit će upravo u subotu, 16. prosinca u Kinoteci.

Projekcija uz živu glazbu održava se u sklopu programa FonoKinoteka, usmjerenog istraživanju glazbe i zvuka.

NA RASKRIŽJU PUTEVA

Začarani ekran

SRIJEDA | 20. PROSINCA

FAUST

Faust: Eine deutsche Volkssage

FANTASTIKA

DE | 1926 | 107 min

DISTRIBUCIJA: Zaklada Friedrich Wilhelm Murnau Stiftung

REŽIJA: Friedrich Wilhelm Murnau

IGRAJU: Gösta Ekman, Emil Jannings, Camilla Horn, Wilhelm Dieterle, Frida Richard, Yvette Guilbert

Arkandeo Gabrijel i đavao Mefisto na nebu raspravljaju o slobodnoj volji i prirodi čovjeka: jesu li ljudi u svojoj srži dobri ili zli? Da bi razriješili ovu dilemu, upuštaju se u okladu: ako Mefisto uspije pridobiti bogobojaznog alkemičara Fausta, Gabrijel će đavlu prepustiti zemlju. Kako bi ostvario svoj naum, Mefisto u Faustov grad pušta epidemiju kuge. Faust će neuspješno tražiti rješenje u vjeri i znanosti, no u pokušaju da spasi svoje sugrađane naposljetku će se dogoditi s Princom Tame.

Friedrich Wilhelm Murnau jedan je od prvih čarobnjaka kinematografije: u svojim je filmovima istraživao i unapređivao izražajna sredstva medija, posebice u postavljanju mizanscene, kamere i osvjetljenja kako bi dočarao atmosferu i psihološka stanja likova. Zahvaljujući filmovima kao što su *Nosferatu* (1922), *Posljednji čovjek* (1924), a kasnije i *Zora* (1927) i *Tabu* (1931), filmu je pomogao steći status sedme umjetnosti. Sve kvalitete njegova rada vidljive su i u *Faustu*, inspiri-

ranim njemačkom narodnom predajom te dramama Christophera Marlowea i Johanna Wolfganga von Goethea.

Premda se danas drži za remek-djelo, *Faust* je imao trnovit početak. S obzirom na to da se dvadesetih godina film još uvijek nije oslobodio reputacije sajamske zabave za neuke mase, ideja skupe adaptacije u jedan tako priprosti medij naišla je na niz kritika Murnauovih suvremenika. Sve su sumnje bile odagnate nakon premijere – *Faust* je očarao gledatelje svojim bogatim i maštovitim vizualnim rješenjima, u kojima je ideje predložka savršeno izrazio jezikom novog medija.

Gotovo stoljeće nakon premijere, *Faust* nije nimalo izgubio na svojoj spektakularnosti i maštovitosti, a svojim praktičnim filmskim trikovima gledatelje i dalje efektno uranja u vrijeme u kojem granice između magije, religije i znanosti nisu bile čvrsto postavljene.

ČETVRTAK | 21. PROSINCA

ZANOS

Arrebato

PSIHOLOŠKA DRAMA

ES | 1979 | 105 min

REŽIJA: Iván Zulueta

IGRAJU: Eusebio Poncela, Cecilia Roth, Will More, Marta Fernández Muro, Carmen Giral, Helena Fernán-Gómez

José je redatelj filmova strave i ovisnik o heroinu koji upravo završava svoj drugi dugometražni film. Po dolasku u stan čekaju ga dva iznenađenja: povratak njegove bivše djevojke Ane i poštanski paket njegova poznanika Pedra, u kojem se nalaze film na Super 8-ici, audiovrpca i ključ. Glasovna poruka Joséa će vratiti u vrijeme prvoga susreta s Pedrom – opsesivnim amaterskim filmašem, koji će ga slikom i zvukom ponovno uvući u svoju vampirsku orbitu.

Zanos Ivána Zulueta jedan je od kulturnih filmova 1970-ih, koji je donedavno bio poznatiji po svojoj reputaciji *underground* klasika nego što je bio dostupan. Nastao u periodu nagle društvene liberalizacije nakon smrti Francisca Franca, Zuluetin film do grla je uronjen u španjolsku kontrapunkturnu i filmofiliju svoga vremena, a Pedro Almodóvar proglasio ga je svojim omiljenim filmom strave. No Zuluetin film izmiče žanrovskoj kategorizaciji: radi se o djelu koje stvara vlastita pravila i

poput Moebiusove vrpce uvrće svoje likove u vrtlog njihovih ovisnosti i opsesija, a nudi i posebno originalnu viziju toga što znači biti „opčinjen filmom“.

Almodóvar je *Zanos* nazvao „fantastičnom pričom o samouništenju, posvećenosti heroinu i filmu kao početku i kraju svega te mračnoj strani kao jedinjoj mogućnosti za samoispunjenje i samospoznaju“. Poznavatelji Almodóvarova opusa u *Zanosu* će pronaći čitav niz sličnih motiva, likova i narativnih postupaka koje je i sam kasnije koristio.

Zbog posljedica ovisnosti o heroinu Zulueta se nakon *Zanosa* nažalost prestao baviti filmskom režijom, no njegova uistinu jedinstvena priča o vampirski destruktivnoj magiji kamere i filmskog ekrana zrela su da ih otkrije nova generacija gledatelja. Sretni smo da tim povodom gledateljima predstavljamo *Zanos* u njegovoj nedavnoj restauraciji.

PETAK | 22. PROSINCA

DRAKULA BRAMA STOKERA

Bram Stoker's Dracula

HOROR, ROMANSA
US | 1992 | 128 min

REŽIJA: Francis Ford Coppola
IGRAJU: Gary Oldman, Winona Ryder,
Anthony Hopkins, Keanu Reeves, Sadie
Frost

Godine 1462. rumunjski vojskovođa Vlad Tepeš vraća se iz pobjedničke bitke protiv osmanskih osvajača. No osvetoljubivi Turci šire laži o njegovoj pogibelji, zbog čega se Vladova supruga Elisabeta baca u rijeku. Nakon što joj dvorski svećenik odbije dati posljednje pomazanje, Vlad se zaklinje silama tame na osvetu. Svoju će priliku dobiti više od četiri stoljeća kasnije, kada u zaručnici odvjetnika Jonathana Harkera prepozna reinkarnaciju svoje prerano izgubljene ljubavi.

Nastao u vrijeme kada je čitav Hollywood otkrivao mogućnosti računalno generiranih slika (CGI) za stvaranje magije i fantastičnih svjetova, Francis Ford Coppola vratio se filmskim trikovima kakve su koristili filmski čarobnjaci u rasponu od Georgesa Mélièsa do F. W. Murnaua – montažom unutar kamere, maketama, višestrukim ekspozicijama i ekspresionističkim igrama svjetla i sjene, kako bi rekonstruirao svijet viktorijanskog Londona u koji će doputovati legendarni krvopija. Coppola je naime povukao paralele između književnog rođenja *Drakule* 1897. godine i

rođenja kinematografa nepune dvije godine ranije. Rođeni na početku nove tehnološke ere, vampir i kinematograf imaju mnogo toga zajedničkog, posebice zahvaljujući svojim nadnaravnim sposobnostima da opčine i zavedu gledatelja.

Coppolina interpretacija Stokerova predloška u potpunosti mijenja paradigmu klasičnog vampira. Njegov Drakula više nije *campy* zlikovac zaogrnut crnim plaštem, nego miltonovski pobunjeni anđeo, romantični (anti) junak koji postaje čudovište zbog nepravde i oduzete ljubavi. Humanizacijom Drakule Coppola je s likom vampira napravio isto što i dva desetljeća ranije s likom gangstera u *Kumu* (1972), otvorivši vrata za čitav niz filmova u kojima nekadašnji zlikovci postaju nositelji *Weltschmerz*a, od *Intervjua s vampirom* (1994) do *Sumraka* (2008). *Drakula Brama Stokera* grozničavi je erotski košmar koji vas istovremeno zapljuskuje valovima krvi i melankolije, s Garyjem Oldmanom u jednoj od svojih ikoničkih uloga.

SUBOTA | 23. PROSINCA

STILISTICA

Personal Shopper

PSIHOLOŠKA DRAMA

FR, DE, CZ, BE | 2016 | 106 min

REŽIJA: Olivier Assayas
IGRAJU: Kristen Stewart, Lars Eidinger,
Sigrid Bouaziz, Anders Danielsen Lie, Ty
Olwin

Maureen Cartwright dvadesetogodišnja je Amerikanka koja u Parizu radi kao osobna asistentica medijske zvijezde Kyre. Maureen je također i medij: njezina svijest podešena je tako da hvata vibracije različitih prisutnosti, a u Parizu je ostala ne bi li stupila u kontakt sa svojim nedavno preminulim bratom blizancem Lewisom, koji joj se obećao javiti „s one strane“. Jednoga dana s nepoznatog broja počnu joj stizati poruke od tajanstvenog neznanca: je li to ljubavnik njezine šefice ili znak koji je cijelo vrijeme čekala?

Olivier Assayas svoju je priču o *poltergeistu* smjestio u svijet u kojem je gotovo sva interakcija posredovana tehnologijom, a ljudi jedni drugima postaju utvare na zaslonima računala i pametnih telefona.

Inspiraciju za neke elemente zapleta Assayas je pronašao u djelima Hilme af Klint, spiristice i slikarice s početka 20. stoljeća, čija su apstraktna djela bila nadahnuta porukama „iz viših sfera svijesti“. Assayas u spiritistima

vidi tehnološku avangardu, tj. umjetnike koji su tehnologiju koristili kako bi dosegli iskustva koja su ostala onkraj dosega znanosti. Slično vrijedi i za svijet Assayasovih likova, samo što u ovome filmu lupanje o zidove i stolove zamjenjuju tipkanja i notifikacije s iPhonea.

Assayasova *Stilistica* apstraktna je psihološka drama ili egzistencijalistički triler o duhovnoj situaciji današnjice. U vremenu u kojem je tehnologija do te mjere prodršla u sve sfere našega života da nam daje sposobnosti koje su se nekada pripisivale božanstvima, jesmo li na pragu transcendencije materijalne stvarnosti ili nam je ponudila još jedno ogledalo vlastitog narcizma? Dopisuje li se Maureen doista s duhom ili vodi razgovor s vlastitom podsviješću? Radi se o jednom od filmova koji širi i preispituje granice žanra ne bi li pružio odraz duhovne slike vremena u kojem živimo. Da je Antonioni ikada režirao film o duhovima, izgledao bi ovako.

BAJANJE I KAZIVANJE

Začarani ekran

SRIJEDA | 27. PROSINCA

SJENE IZGUBLJENIH PREDAKA

Teni zabytyh predkov

DRAMA

SSSR / UA | 1964 | 96 min

REŽIJA: Sergej Paradžanov

IGRAJU: Ivan Míkolačuk, Larisa

Kadočnikova, Tatjana Bestajeva, Spartak

Bagašvili, Nikolaj Grinko

U seocu Gucula, naroda koji živi na ukrajinskoj strani Karpata, dječak Ivan susreće Maričku, najmlađu djevojku iz obitelji koja mu je ubila oca. No unatoč dugogodišnjoj zavadi njihovih obitelji, među njima se rasplamsava ljubav. Ivan odlazi na sezonski rad u planine kako bi zaradio novac za njihov zajednički život, no za to vrijeme Marička se tragično utapa u nabujalim vodama rijeke.

Sjene zaboravljenih predaka Sergeja Paradžanova spadaju među najupečatljivije filmove 1960-ih. Film je nastao u specifičnom razdoblju sovjetske kinematografije, u kontekstu sve veće reakcionarnosti moskovskih vlasti koje su s negodovanjem gledale na „ukrajinofilstvo“ samoga projekta: njegovu inspiraciju ukrajinskim običajima i odluku da ga se snimi na ukrajinskom jeziku, bez uobičajene sinkronizacije na ruski. Dodatni problem predstavljao je i Paradžanovljeva naglašeno poetski stil, koji je po svemu odskakao od ideološki prihvatljivog socijalističkog realizma.

I dok su na domaćem terenu predstavljale prvorazredni kulturno-politički skandal, *Sjene izgubljenih predaka* s velikim su uspjehom prikazivane na čitavom nizu međunarodnih festivala. Paradžanov je publiku opčinio dotad neviđenom estetikom, koja je svoju snagu crpila iz spoja etnografskog dokumentarizma i stiliziranih boja, kostima i mizanscene, čime je izražajne mogućnosti medija savršeno iskoristio kako bi dočarao dočarao folklorno-mitološku svijest prvotnih i izoliranih zajednica, koju često nazivamo i „magijskim realizmom“. Paradžanov je time udario temelje ornamentalnom stilu filmskog modernizma, čije tragove pronalazimo i u suvremenim radovima kao što je *Nećeš biti sama* (2022) Gorana Stolevskog.

Sjene izgubljenih predaka adaptacija su istomene pripovijetke Mihajla Kocjubinskog, klasika ukrajinske književnosti iz 1912. godine, koja je odnedavno dostupna i u izvrsnom hrvatskom prijevodu Filipa Badanjaka i izdanju kuće Disput.

ČETVRTAK | 28. PROSINCA

DRVO KLEKE

Einitréð / The Juniper Tree

BAJKA

IS | 1990 | 78 min

REŽIJA: Nietzchka Keene

IGRAJU: Björk Guðmundsdóttir, Bryndis

Petra Bragadóttir, Guðrún Gísladóttir,

Valdimar Örn Flygenring, Geirlaug Sunna

Bormar

Nakon što izgube majku zbog optužbe za vještičarenje, sestre Katla i Margit odlaze u potragu za novim domom. Putem nailaze na Jóhanna, mladog udovca koji živi sa svojim sinom – dječakom Jónasom. Katla uz pomoć magije natjera Jóhanna da se zaljubi u nju te se ona i Margit useljavaju u njegovu kuću. No iako prihvaća Margit kao sestru, Jónas ostaje nepovjerljiv prema pomajci i njezinim magijskim praksama, što će dovesti u pitanje novouspostavljeno jedinstvo njihove obitelji.

Debitantski dugometražni film redateljice Nietzchke Keene adaptacija je jedne od mračnijih bajki braće Grimm. Snimljena na autentičnim islandskim lokacijama u crno-bijeloj tehnici, s minimalističkim kostimima i scenografijom, *Drvo kleke* doista izgleda kao snimka iz davnog vremena u kojem su magija i duhovi predstavljali sastavni dio ljudskoga iskustva.

Keene je efektno razradila vrijeme radnje i odnose među likovima zahvaljujući čemu je uspješno izbjegla stereotype koje nalazimo

u bajkama i predajama, posebice onaj „zle mačeha“. Postupci Keeneinih likova moralno su ambivalentni, jer je takvo i vrijeme u kojem žive – Katla baca čini na Jóhanna ne zato što je zla, nego jer je svjesna da je formiranje nove obiteljske zajednice jedini način da spasi svoju sestru i sebe od sigurne smrti. Mali Jónas pritom prihvaća Margit kao svoju novu sestru, no odbacuje Katlu, svjestan da njegova oca drži u svojoj vlasti protiv njegove volje. Psihološki potkontekst njihova nadmetanja za Jóhannovu naklonost pritom ostaje prirodno uokviren unutar svijeta bajke.

Drvo kleke snimano je na Islandu 1986. godine. Zbog vrlo niskoga budžeta prikazan je tek pet godina kasnije na Filmskom festivalu Sundance, gdje je dočekan s izvrsnim kritikama, a spomenimo i to da je ulogu mlađe sestre Margit odigrala 23-godišnja Björk. U ciklusu prikazujemo digitalno restauriranu inačicu, koja će ovaj rijetko viđeni dragulj nezavisnog filma predstaviti novoj publici u dosad najboljem izdanju.

ČETVRTAK | 28. PROSINCA

DJEVIČANSKI IZVOR

Jungfrukällan

PSIHOLOŠKA DRAMA, TRILER
SE | 1960 | 89 min
REŽIJA: Ingmar Bergman
IGRAJU: Max von Sydow, Birgitta Valberg,
Gunnel Lindblom, Birgitta Pettersson

U Švedskoj u 14. stoljeću dva se sustava vjervanja bore za prevlast. Obitelj bogatog zemljoposjednika Christiana Pera Törea vjerni su kršćani, dok njihova posluga potajice štuje nordijsko božanstvo Odina. Jednoga dana Töre šalje svoju kćer Karin da odnese svijeće u crkvu udaljenu jedan dan od njihova imanja, no putem nailazi na trojicu lutajućih pastira koji je siluju i ubiju. Ironijom sudbine, ubojice dolaze u dom Karininih roditelja, koji im pružaju hranu i sklonište. No nakon što im jedan od pastira pokuša prodati odjeću njihove ubijene kćeri, Töre i njegova supruga shvaćaju koga su ugostili te kreću u okrutnu osvetu.

Ingmar Bergman u svojim se filmovima često bavio krizom vjere, a *Djevičanski izvor* spada među najupečatljivija istraživanja ove teme. Uzevši kao inspiraciju popularnu nordijsku

baladu *Töreove kćeri u Vängeu* (*Töres döttrar i Wänge*), Bergman koristi ekstremnu situaciju kako bi uvjerenja svojih likova stavio pred kušnju: treba li se osvetiti za zastrašujući zločin ili oprostiti počiniteljima? Pritom se ritualizirana osveta vezuje uz drevna nordijska vjerovanja, a oprost i kajanje uz kršćansko milosrđe.

Temeljeno na scenariju književnice Ulle Isaksson te snimljen kamerom velikog Svena Nykvista, s kojim će Bergman nastaviti vrlo plodnu suradnju, *Djevičanski izvor* Bergmanu je donio prvog Oscara za najbolji strani film, a ubraja se među najdojmljivije u njegovu bogatom opusu. Spomenimo i to da je *Djevičanski izvor* poslužio i kao predložak za ozloglašeni eksploatacijski klasik *Posljednja kuća nalijevo* (1972) Wesa Cravena.

PETAK | 29. PROSINCA

ČOVJEK OD PRUČA

The Wicker Man: The Final Cut

MYSTERY, HOROR
UK | 1973 | 92 min
REŽIJA: Robin Hardy
IGRAJU: Edward Woodward, Britt Ekland,
Diane Cilento, Ingrid Pitt, Christopher Lee

Narednik Neil Howie odlazi na zabačeni škotski otok Summerisle, kako bi pronašao nestalu djevojčicu Rowan Morrison. Otočka zajednica prakticira drevne keltske rituale, a njihovo otvoreno slavljenje plodnosti i tjelesnosti suprotstavlja se Howijeju konzervativnom kršćanskom moralu. Howie počinje sumnjati da se čitavo selo urotilo kako bi djevojčicu žrtvovalo keltskim božanstvima u svrhu spasa žetve o kojoj ovisi prosperitet otoka. No istina je zapravo mnogo strašnija.

Čovjek od pruća klasik je sedamdesetih i uvrštava se među najoriginalnija ostvarenja desetljeća. Veći dio filma djeluje kao neobični folk mjuzikl, u kojem detektivski zaplet služi kao povod za etnografsko istraživanje tradicionalnih rituala i narodnih pjesama izolirane zajednice, pri čemu se tenzije postepeno grade između Howijejeva konzervativnog pogleda na tjelesnost i drevnih vjerovanja u kojima su seks, prokreacija te život i smrt sastavni dio životnog ciklusa. Stoga su i simpatije gledatelja uglavnom na strani stanovnika Summerislea, čiji zajednica djeluje kao hippie

komuna na zabačenom škotskom otoku. No redatelj Robin Hardy nije bez razloga dodjelio ulogu lorda Summerislea ikoničkom zlikovcu Christopheru Leeju, pa će i nezaobavna dramatična završnica otvoriti nova pitanja o srazu drevnih i novih vjerovanja: je li riječ o učinkovitom magijskom ritualu ili kolektivnoj psihozi? I vrijedi li ovo pitanje za sve sustave vjerovanja?

Čovjek od pruća danas ima status kultnog klasika, a Christopher Lee drži ga za svoj najbolji film. Također je jedan od filmova koji su toliko specifični da je, jednom kada ga pogledate, nemoguće ne vidjeti utjecaje u ostalim filmovima (npr. *Festival straha / Midsommar*, 2019).

Čovjek od pruća godinama je prikazivan u skraćenim i restrukturiranim inačicama, stoga smo izuzetno sretni da u sklopu ciklusa prikazujemo novu 4K restauraciju redateljske verzije (tzv. *final cut*), koja je s obzirom na gubitak dijela originalnih materijala, najbliže originalnoj Hardyjevoj viziji.

SUBOTA | 30. PROSINCA

NEĆEŠ BITI SAMA

You Won't Be Alone

FANTASTIKA

AU, UK, RS | 2022 | 108 min

REŽIJA: Goran Stolevski

IGRAJU: Sara Klimoska, Anamaria Marinca, Alice Englert, Félix Maritaud, Carlotto Cotta, Noomi Rapace

Smješten u izolirano planinsko selo u Makedoniji 19. stoljeća, *Nećeš biti sama* prati Nevenu, nijemu djevojku koju majka čitav život drži izoliranu u špilji. Naime, dok je bila dojenče, šumska vještica Maria poštjedela joj je život, uz obećanje da će se po nju vratiti za njezin 16. rođendan. Po isteku roka, Maria preobražava Nevenu u vješticu i pušta je samu u svijet, gdje će preuzimajući tuda tijela prvi puta doći u kontakt s drugim ljudima.

Baš kad smo pomislili da je Robert Eggers u *Vještici* (2015) dao definitivni komentar na „babarogu“ iz pučkih predaja, makedonski redatelj s australskom adresom Goran Stolevski pokazao je da kompleksnost i sadržajnost pučkih predaja o vješticama nije ni izbliza iscrpljena. Njegov redateljski prvijenac *Nećeš biti sama* inspiriran je motivima iz makedonskog i slavenskog folklor, koje je posložio u maštovitu, upečatljivu i nerijetko dirljivu elegiju o tome što znači biti čovjek. Prelazeći iz tijela u tijelo, Nevena svijet promatra očima

ma žena i muškaraca, bogatih i siromašnih, starih i mladih, pri čemu će na vlastitoj koži učiti o tome kako se doživljava svijeta mijenja ovisno o točki iz koje ga promatra.

Nećeš biti sama kombinira etnografski žar Sergeja Paradžanova i egzistencijalistički lirizam Terrencea Malicka u priču koja se opire žanrovskim etiketama. Uz dojmljivu fotografiju i glazbu, film se može pohvaliti i izvrsnom glumačkom podjelom sastavljenom od zvijezda europskog filma, među kojima su Noomi Rapace, Anamaria Marinca, Félix Maritaud i Arta Dobroshi, a bio je i australski kandidat za Oscara. Nedugo nakon premijere na Festivalu Sundance, Stolevski je svoj talent ubrzo potvrdio filmovima *Ofan Age* (2022) i *Domaćinstvo za početnike* (2023), nastalom u hrvatskoj koprodukciji.

Nećeš biti sama zaobišao je distribuciju u domaćim kinima, a prikazivanje u sklopu ciklusa njegova je hrvatska premijera.

KRAJ DJETINJSTVA

Začarani ekran

SRIJEDA | 3. SIJEČNJA

VALERIE I TJEDAN ČUDA

Valerie a týden divů

NADREALISTIČKI

CZ | 1970 | 77 min

REŽIJA: Jaromil Jireš

IGRAJU: Jaroslava Schallerová, Helena Anýžová, Petr Kopřiva, Jiří Prýmek

Valerie je trinaestogodišnja djevojčica, koja živi sa skromnom bakom. No svijet oko nje počeo će se mijenjati kada shvati da naušnice, koje joj je u nasljedstvo ostavila majka, posjeduju neobičnu moć, zbog koje postaju predmetom želje svih koji je okružuju.

Valerie i tjedan čuda nastala je u prilično napeutom trenutku čehoslovačke povijesti: nakon invazije SSSR-a 1968., politička se klima zaostrijala, a mnogi su se redatelji našli na crnoj listi, zbog čega im je onemogućen daljnji rad. Jaromil Jireš po svim je predispozicijama trebao biti među njima: 1969. za veliki je ekran adaptirao Kunderinu *Šalu*, koja je netom nakon premijere bila bunkerirana zbog negativnog prikaza komunističkih vlasti, gdje je ostala sljedećih dvadeset godina. Ipak, nova je vlast željela nastaviti s filmskom proizvodnjom, pa je Jirešu dala zeleno svjetlo za sljedeći projekt – adaptaciju nadrealističkog romana Vítězslava Nezvala, koji je češku narodnu bajku (*pohádka*) spojio s avangardnim nasljedem. Jireš je radikalizirao Nezvalov predložak tako što je dob junakinje spustio

sa 17 na 13 godina, a u zapletu je pokidao većinu uzročno-posljedičnih veza, preobrazivši adaptaciju u nadrealni psihoseksualni košmar kojim defiliraju lopovi, vampiri, vragovi, vještice i sadistički svećenici, koji neprestano mijenjaju identitete. Pritom je zanimljivo da Jireš izokreće pravila filmova koji žensko odrastanje prikazuju kroz žanrove fantastike i horora, pa nije Valerie ta koja će postati monstruoza (npr. kao mala Regan u *Egzorcistu*, 1973) nego svijet oko nje zadobiva obrise čudovišnosti.

Režimska kritika odbacila je *Valerie* kao umjetničko prenemaganje, no njegova provokativna kombinacija erotike i simbolizma zaokupila je pažnju gledatelja diljem svijeta, zbog čega je *Valerie* postala jedan od rado gledanih klasika čehoslovačkog modernizma. Film je navodno ostavio i veliki dojam na spisateljicu Angelu Carter, koja će se u zbirci *Krvava komora* (1979) i kasnijoj adaptaciji *U družbi vukova* (1984) također pozabaviti feminističkom i psihoanalitičkom revizijom klasičnih bajki.

ČETVRTAK | 4. SIJEČNJA

VJEŠTICA: NARODNA PREDAJA IZ NOVE ENGLLESKE

*The Witch: A New-England
Folktales*

U Novoj Engleskoj 1630-ih, engleski dose-
ljenici William, njegova supruga Katherine
i njihova djeca protjerani su iz puritanskog
naselja zbog vjerskog spora. Novi dom prona-
laze na komadu zemlje nadomak neprohod-
ne divljine, gdje pokušavaju voditi pobožan
kršćanski život i odgajati svoju djecu, ne
znajući da u šumi obitava tajanstvena sila.
Uskoro se počnu nizati neobične situacije:
usjevi propadaju, životinje postaju agresivne,
a nakon što im najmlađe dijete otme vještica,
odnosi u obitelji početak će se urušavati.

Inspiraciju za svoj režijski prvijenac Robert
Eggers pronašao je u narodnim predajama
Nove Engleske, kao i u zapisima vješticih
proгона, na temelju čega je sastavio fascinan-
tnu psihološku studiju obitelji u krizi, koja
posustaje pod teretom vlastitih predrasuda.

PSIHOLOŠKI HOROR
US, CA | 2015 | 92 min
REŽIJA: Robert Eggers
IGRAJU: Anya Taylor-Joy, Ralph Ineson,
Kate Dickie, Harvey Scrimshaw, Ellie
Grainger, Lucas Dawson

Inovativan spoj nadnaravnih elemenata, psi-
hološke analize, etnografskih motiva i vjerne
rekonstrukcije povijesnog razdoblja Robertu
Eggersu donijele su nagradu za režiju na Fe-
stivalu Sundance, a *Vještici* instantni status
suvremenog klasika.

Spomenimo i to da je u filmu prvu zapaže-
nu ulogu ostvarila tada još nepoznata Anya
Taylor-Joy.

PETAK | 5. SIJEČNJA

ČAROBNAK IZ OZA

The Wizard of Oz

MJUZIKL
US | 1939 | 101 min
REŽIJA: Victor Fleming
IGRAJU: Judy Garland, Frank Morgan, Ray
Bolger, Bert Lahr, Jack Haley, Billie Burke

Djevojčica Dorothy živi na farmi u Kansasu,
a društvo joj pravi pas Toto. Nalet tornada
otpuhat će ih u začaranu zemlju Oz, gdje za-
jedno sa Strašilom, Limenkom i Plašljivim
lavom odlazi u potragu za velikim čarob-
njakom, koji će im ispuniti želje i pomoći
Dorothy da se vrati kući.

Čarobnjak iz Oza bio je jedan od prvih
hollywoodskih filmova u boji, a zahvaljujući
vještini kojom Victor Fleming koristi izražaj-
ne mogućnosti slike u koloru, možemo reći
da je to i jedan od pionirskih naslova u kojem
se čarolija filma prepleće s čarolijama na fil-
mu. Početak i kraj snimljeni su crno-bijelom
tehnikom i potom obojeni u sepiju, dok je
začarani svijet mašte u koji putuje Dorothy
prikazan u živahnom koloru. Navedeni je

postupak bio toliko efektan, da su sljedećih
desetak godina mnogi drugi nastavili Fle-
mingovim stopama, pa su film u boji kori-
stili za eskapističke fantazije u rasponu od
fantastike do romantizirane prošlosti, dok je
crno-bijela tehnika sugerirala filmove koji se
ambicioznije hvataju u koštac sa stvarnošću.

Unatoč turbulentnoj produkciji, tijekom koje
su se izmijenila čak četiri redatelja (George
Cukor, King Vidor, Richard Thorpe i potpisa-
ni Victor Fleming), *Čarobnjak iz Oza* postao
je i ostao jedan od omiljenih hollywoodskih
muzikala, a njegov uspjeh Judy Garland pro-
metnuo je u zvijezdu.

PETAK | 5. SIJEČNJA

SUSPIRIA

HOROR
IT | 1977 | 99 min
REŽIJA: Dario Argento
IGRAJU: Jessica Harper, Stefania Casini,
Flavio Bucci, Joan Bennett, Alida Valli

Suzy Bannion, američka studentica, stiže u Freiburg kako bi studirala balet. No niz bizarnih događaja upućuje na to da školom ravnaju vještice.

Sjećate li se strahova koje ste imali kao djeca? Redatelj Dario Argento htio je snimiti film čiji su protagonisti djevojčice u rasponu od osam do 10 godina, no zbog nasilnih prizora producenti su se pobunili protiv ideje angažiranja maloljetnika. Argento je pristao na odrasle glumce, no psihologiju likova ostavio je u predadolescentskom razdoblju, što glumačkim nastupima daje dozu začudnosti. U vizualnom smislu nastojao je postići izgled Disneyeve *Snjeguljice* (1937), pa je kolorističku paletu pojednostavio na osnovne boje spektra i snimio ih u vrišteće zasićenom Technicoloru – baš kao i *Čarobnjak iz Oza* (1939) ili *Zameo ih vjetar* (1939) dvadesetak godina ranije.

Nadrealna atmosfera naglašena je i intenzivno obojenom i ornamentima bogatom scenografijom, koja poništava dojam dubi-

ne prostora i stvara osjećaj stjeranosti u kut. Tu su i detalji poput premještanja kvaka na vratima u visinu ramena, čime se sugeriraju dječje proporcije u pogledu na svijet. A tu su i kostimi, koji sa svojim pufastim haljinama i naglašenim naramenicama također zazivaju princeze i vještice iz mašte Walta Disneya.

Kamere koje lutaju praznim hodnicima dok kadrove preplavljuje nevjerojatno intenzivan i invazivan *soundtrack* progresivnog rock benda Goblin stvaraju dojam nadzora i neprestane prisutnosti, čime se tjeskobnost i košmarnost atmosfere dovodi do usijanja.

Rezultat je *Snjeguljica* na acidu – audiovizualni napad na sva osjetila, čija je možda jedina svrha pokušati nas podsjetiti na strahove koje smo imali kao djeca, kada su sve prostori bile velike, sva vrata teška, a sve što ne znamo zastrašujuće i prijeteće. *Masterclass* filmskog terora, toliko jedinstven da mu se možete samo prepustiti. Ako se usudite.

SUBOTA | 6. SIJEČNJA

POSLEDNJI AKCIJSKI JUNAK

Last Action Hero

AKCIJSKA KOMEDIJA, SATIRA
US | 1992 | 130 min
REŽIJA: John McTiernan
IGRAJU: Austin O'Brien, Arnold Schwarzenegger, F. Murray Abraham, Robert Prosky, Art Carney, Charles Dance, Frank McRae, Anthony Quinn, Mercedes Ruehl, Tom Noonan

Desetogodišnji Danny Madigan živi u jednom od sumnjivih kvartova u New Yorku s majkom Irene. Nakon očeve smrti, utjehu pronalazi u akcijskim filmovima u kojima heroji uvijek pobjeđuju. Jednoga dana Dannyjev prijatelj Nick – vlasnik kina i projekcionista, poziva ga na pretpremijeru novog nastavka pustolovina Jacka Slatara, Dannyjeva omiljenog akcijskog junaka. Pritom mu poklanja zlatnu kartu Harryja Houdinija, koja će ga transportirati direktno u Slaterov fiktionalni svijet.

Posljednji akcijski junak visokobudžetna je parodija američkih akcijskih filmova osamdesetih, a potpisuje je John McTiernan, redatelj koji je filmovima kao što su *Predator* (1987) i *Umri muški* (1988) pomogao u oblikovanju žanra. No za razliku od spomenutih naslova, *Posljednji akcijski junak* bio je komercijalni i kritički promašaj, toliko neuspješan da ga se koristi kao školski primjer svega što može poći krivo u razvoju projekta, od njegove pretprodukcije do plasmana.

No vremenska distanca i nostalgija čine čuda za neke filmove, pa tako ni *Posljednji akcijski junak* iz današnje perspektive ne izgleda ni upola toliko loše. Naprotiv – sve ono što je bilo predmet kritike, kao što su tonalna neujednačenost i upuštanje u stvari koje se naizgled kritizira, danas djeluje kao prednost, a dodatno osvaja domišljatim konceptom, duhovitim dijalogima i šarmantno autoironičnim nastupom Arnolda Schwarzeneggera u ulozi Jacka Slatara.

U kontekstu ciklusa *Posljednji akcijski junak* zanimljiv je jer začarana ulaznica postaje katalizatorom odrastanja, pokazujući do koje mjere eskapističke predodžbe akcijskih junaka „većih od života“ oblikuju kulturne koncepte dječastva i muškosti, baš kao što vile, princeze i vještice u bajkama oblikuju one vezane uz djevojaštvo i ženskost.

FANTAZIJE O(BE)SNAŽIVANJA

Začarani ekran

SRIJEDA | 10. SIJEČNJA

NOĆ ORLA

Night of the Eagle

PSIHOLOŠKI TRILER

UK | 1962 | 87 min

REŽIJA: Sidney Hayers

IGRAJU: Peter Wyngarde, Janet Blair, Margaret Johnston, Anthony Nicholls, Colin Gordon

Sveučilišni profesor Norman Taylor studentima drži predavanja o sustavima vjerovanja i praznovjerju. No uskoro saznaje da njegova supruga Tansy prakticira specifičnu vrstu magije prizivanja, za koju tvrdi da je zaslužna za njegov streloviti profesionalni uspjeh. Kao zakleti racionalist, Norman odbacuje njezine tvrdnje i prisiljava je da uništi svoj pribor za prakticiranje magije. Ubrzo potom kreću se događati neugodne situacije koje će poljuljati njegovu vjeru u zdrav razum.

Noć orla jedan je od skrivenih dragulja 1960-ih. Nastao prema romanu *Conjure Wife* Fritza Leibera, koji je za veliki ekran adaptiran tri puta, Hayersov film zaplet gradi iz kombinacije kompetitivne atmosfere na sveučilišnom kampusu te konzervativnih rodnih odnosa, koji žene isključuje iz javnog života i ograničava na sferu doma. Film se bavi odnosom neuroze i praznovjerja, vukući paralele između vještičarenja kao drevne vjerske prakse te

psihoanalize kao znanstvene religije novog doba. Jesu li sile koje nas opsjedaju izvan ili unutar nas?

Noć orla pao je u sjenu znatno uspješnijih naslova kao što su *Neduzni* (*The Innocents*, 1961) Jacka Claytona i *Kuća duhova* (*The Hunning*, 1963) Roberta Wisea, iako je način na koji gledatelje uvlači u opčinjeno/neurotično stanje svojih likova efektno gotovo kao u *Rosemarynoj bebi* (1968) ili *Naslijednom zlu* (*Hereditary*, 2019) Arija Astera.

Hayersov film u SAD-u je prikazivan pod dramatičnim nazivom *Gori, vještice, gori!* (*Burn, Witch, Burn!*), a prije uvodne špice dodana je inkantacija za rastjerivanje zlih duhova, koja će zaštititi publiku tijekom gledanja filma – a upravo tu verziju prikazujemo u sklopu ciklusa.

ČETVRTAK | 11. SIJEČNJA

SEZONA VJEŠTICE

Season of the Witch

PSIHOLOŠKA DRAMA

US | 1974 | 104 min

REŽIJA: George A. Romero

IGRAJU: Jan White, Raymond Laine, Joedda McClain, Bill Thunhurst, Ann Muffy

Na prvi pogled Joan Mitchell ima sve – obitelj, prijatelje i prekrasan dom u predgrađu opremljen najnovijim uređajima. Njezina 19-godišnja kći Nikki upravo se sprema otići na studij, a njezin uspješan, dominantan i povremeno agresivan muž Jack često je odsutan zbog posla. Jednoga dana Joan se sprijateljuje s Marion, ženom iz susjedstva koja će je podučiti magijskim praksama u kojima će Joan pronaći svoj prostor slobode.

U klasičnom djelu drugog vala feminizma *The Feminine Mystique* (1963) Betty Friedan pisala je o „problemu koji nema ime“ – osjećaju nezadovoljstva koji je intenzivno počeo mučiti žene koje su po ulasku u brak sve svoje ambicije svele na upravljanje kućanstvom. Isti problem muči i protagonisticu Georgea A. Romera, jednog od otaca modernog horora (*Noć živih mrtvaca*, 1968) koji je osjećaj strave u svojim filmovima čvrsto usidrio u užasima svakodnevice. *Sezona vještice* zapravo i nije horor, nego je psihološka drama u kojoj su svi žanrovski elementi postavljeni kao posljedica psiholoških i socijalnih frustracija

protagonistice, dok u magijskim praksama pronalazi moć koja joj je u društvu uskraćena. Je li riječ o oslobođanju ili drugoj vrsti samozavaravanju ostaje otvoreno.

U vrijeme premijere film je radikalno skraććen i preimenovan u *Gladne supruge* (*Hungry Wives*) u pokušaju da ga se plasira na seksplatacijsko tržište, a nakon Romerova komercijalnih uspjeha sa *Zorom živih mrtvaca* (*Dawn of the Dead*, 1978) i omnibusom *Creepshow* (1982) film je na videu objavljen pod nazivom *Sezona vještice* (*Season of the Witch*), pod kojim je i danas poznat. Originalni negativ filma u trajanju od 130 minuta danas se drži izgubljenim.

Sezona vještice intimna je i provokativna studija neuroze iz predgrađa, zrela za revalorizaciju unutar Romerovog opusa. U Kinoteci prikazujemo produljenu verziju filma, u koju su ubačeni nerestaurirani umetci produljene verzije objavljene na VHS-u.

PETAK | 12. SIJEČNJA

OPČINJEN

Bedazzled

KOMEDIJA

UK | 1967 | 103 min

REŽIJA: Stanley Donen

IGRAJU: Peter Cook, Dudley Moore, Eleanor Bron, Raquel Welch

Stanley Moon sramežljivi je kuhar nesretno zaljubljen u svoju kolegicu konobaricu Margaret Spencer. Nedovoljno hrabar da joj pride i izrazi osjećaje, Stanley odlučio dignuti ruku na sebe, no od smrti ga spašava George Spiggot, muškarac u crvenim čarapama i s dijaboličnim smislom za ironiju, koji tvrdi da je sam Đavao. A kao i svaki vrag, u zamjenu za dušu ispunit će mu sedam želja.

Promjene u odnosima među spolovima postale su relativno česta tema britanske kinematografije 1960-ih, a njihov je žanrovski raspon obuhvaćao psihološke trilere kao što su *Kolekcionar* (1965) i *Odvratnost* (1965), drame poput *Hoffmana* (1970) i komedije poput *Take a Girl Like You* (1970) i *Opčinjen* Stanleya Donena, koji se od naslova slične tematike izdvaja specifičnim tipom humo-

ra. Naime, priča filma zapravo je legenda o Faustu prilagođena swinging Londonu šezdesetih godina. Scenarij je napisao Peter Cook, popularni britanski komičar i otac moderne satire, koji se ovdje pojavljuje u ulozi Đavla. Cook je bio poznat po nastupima sa svojim komičarskim partnerom Dudleyem Mooreom, koji je ovdje odigrao glavnu ulogu. *Opčinjen* stoga funkcionira kao njihov dugometražni skeč, ispunjen gotovo rekordnom količinom šala u jedinici vremena, koje se uglavnom osvrću na nesnalaženje prosječnog mužjaka u kontekstu seksualne revolucije šezdesetih.

Opčinjen je 2000. godine dobio svoj suvremeni remake u režiji Harolda Ramisa, u kojem su glavne uloge odigrali Brendan Fraser i Elizabeth Hurley u ulozi Vražice.

SUBOTA | 13. SIJEČNJA

LJUBAVNA VJEŠTICA

The Love Witch

CRNA KOMEDIJA

US | 2016 | 120 min

REŽIJA: Anna Biller

IGRAJU: Samantha Robinson, Gian Keys, Laura Waddell, Jeffrey Vincent Parise, Jared Sanford, Robert Seeley, Jennifer Ingram

Elaine je lijepa mlada vještica odlučna u namjeri da pronađe muškarca koji će je voljeti. U svome viktorijanskom stanu baca čini i radi napitke, kojima potom zavodi muškarce koje pokupi na ulici. No njezine čarolije i previše su učinkovite: muškarci postaju opsesivni i zahtijevaju mnogo pažnje zbog čega ih se Elaine rješava – doslovno i metaforički. Kada napokon sretne muškarca svojih snova, pokušaj da osigura njegovu naklonost dovest će je do ludila.

Anna Biller kreativna je sila u doslovnom smislu riječi: svoj drugi dugometražni film *Ljubavnu vješticu* ne samo da je napisala, režirala i montirala, nego je za njega skladala glazbu te osmislila scenografiju i kostime. Njezin DRY način snimanja filmova sasvim je u skladu s čarolijama iz kućne radinosti kakve prakticira njezina karizmatična protagonistica.

Snimljen na 35 mm vrpce, *Ljubavna vještica* puno je više od *campy* pastiša eksploatacijskih filmova 1960-ih: radi se o maštovitoj i mračno duhovitoj studiji ženskih fantazija i narcizma, koja se ne boji uhvatiti u koštac s paradoksima ženske žudnje u patrijarhalnom društvu.

IZ KUĆNE RADINOSTI

Začarani ekran

SRIJEDA | 17. SIJEČNJA

ZVONO, KNJIGA I SVIJEĆA

Bell, Book and Candle

Gillian Holroyd vlasnica je trgovine rijetkim etnografskim umjetninama u Greenwich Villageu, a potajno je i vještica. Jednoga dana zainteresira se za svoga susjeda, književnog urednika Shepa Hendersona. Pomalo iz dosade Gillian na Shepa baca ljubavne čini. Problem je u tome što se i on njoj sve više sviđa, a ako se zaljubi, morat će se odreći svojih moći.

Iste godine kada su snimili *Vrtoglavicu* (1958), Kim Novak i James Stewart odigrali su protagoniste u još jednoj okultnoj priči u kojoj Stewartov lik postaje žrtvom opasnih čini. Ali dok su u *Vrtoglavici* natprirodni elementi bili paravan za dijaboličnu ali krajnje ljudsku zavjeru, u *Zvonu, knjizi i svijeći* magija je stvarna. No je li doista riječ o nadnaravnim silama ili je ljubav sama po sebi neka vrsta magije?

Inspirirana popularnim broadwayskim komadom Johna van Drutena, ova romantična

ROMANTIČNA KOMEDIJA

US | 1958 | 106 min

REŽIJA: Richard Quine

IGRAJU: Kim Novak, James Stewart, Jack Lemmon, Ernie Kovacs, Hermione Gingold, Elsa Lanchester, Janice Rule

komedija oslanja se na tradicionalne rodne modele kako bi izgradila zaplet: samostalna i privlačna žena prikazana je kao vještica, zaljubljeni muškarac nemoćni je pijun u njezinim rukama, dok se ulazak u vezu može ostvariti samo pod cijenu odricanja vlastitih moći.

Zahvaljujući elementima fantastike ovi kulturni stereotipi obojeni su i dozom nenasitljive ironije, koja upućuje na krizu rodni odnosa koja će već u sljedećem desetljeću biti problematizirana u sklopu drugog vala feminizma.

Uz općinjavajuću karizmu Kim Novak i uvi-jek šarmantnog Jamesa Stewarta, *Zvono, knjiga i svijeća* romantična je fantazija snimljena u predivnom Technicoloru, koja i dalje osvaja svojom raskošnom scenografijom, vrcavom glazbom i onom posebnom magijom zlatnog doba Hollywooda.

ČETVRTAK | 18. SIJEČNJA

ČOVJEK NIJE PTICA

Čovek nije tica

CRNA KOMEDIJA

YU/RS | 1965 | 81 min

REŽIJA: Dušan Makavejev

IGRAJU: Milena Dravić, Janez Vrhovec, Eva Ras, Boris Dvornik, Stojan 'Stole' Arandelović

Jan Rudinski inženjer je koji stiže u rudarski gradić kako bi radio na montaži strojeva. Tamo se upleće u intenzivnu ljubavnu vezu s Rajkom, kćeri svojih stanodavaca. I dok Rajka već baca oko na zgodnog vozača kamiona Boška, u pozadini se odvija bračna drama između lokalnog pijanca Barbula i njegove supruge, kojoj su dojadili njegovo zanemarivanje i agresivno ponašanje.

Dugometražni debi Dušana Makavejeva jedan je od prvih ostvarenja crnog talasa. Snimljen dokumentarističkom estetikom, kamerom iz ruke na autentičnim lokacijama, film je to koji je dovodio u pitanje brojne ideale jugoslavenskog socijalizma 1960-ih, posebice koncept novog socijalističkog čovjeka koji „kuva krila slepog miša“ i „nesvesno vraća“ dok se na drugoj strani svijeta spremaju za let na Mjesec – kako nas o navedenom problemu izvještava Roko Čirković, „najmlađi hipnotizer na Balkanu“.

Čirkovićev govor o praznovjerju i hipnozi koji otvara film Makavejevu služi da povuče paralele između različitih vrsta ideološke „omadžanosti“: od patrijarhata i koncepta romantične ljubavi pa do idealizirane vizije socijalističkog radnika, razapetog između zahtjeva da uživa u *Odi radosti* i želje da u lokalnoj kafani sluša zanosnu Fatimu.

Makavejev slavi proturječja ljudske prirode te iracionalne impulse koji se opiru kontroli, što su teme koje će nastaviti istraživati u ostatku karijere.

PETAK | 19. SIJEČNJA

ROSEMARYNA BEBA

Rosemary's Baby

PSIHOLOŠKI HOROR

US | 1968 | 137 min

REŽIJA: Roman Polanski

IGRAJU: Mia Farrow, John Cassavetes, Ruth Gordon, Sidney Blackmer, Maurice Evans, Ralph Bellamy

Rosemary Woodhouse i njezin suprug Guy upravo useljavaju u impresivnu zgradu čiju reputaciju narušava niz neobjašnjivih zbivanja i smrti. Guy je neuspješni kazališni glumac, koji nikako da se izbori za ulogu na kompetitivnoj teatarskoj sceni New Yorka, a Rosemary je kućanica. U zgradi upoznaju Minnie i Stevena Castaveta, stariji bračni par koji živi vrata do njih, a iz čijeg stana povremeno čuju neobične inkantacije. Jedne večeri Rosemary će usnuti da vodi ljubav s Guyem za vrijeme okultnog rituala, no uskoro potom saznaje da je trudna.

U *Rosemarynoj bebi* Roman Polanski do savršenstva je doveo žanr psihološkog horora, u kojem strava ne proizlazi iz eksplicitnog nasilja ili čudovišnih prizora, nego iz ambivalentnog odnosa prema onome što vidimo. Je li doista na djelu okultna zavjera ili tek paranoja protagonistice iz čijih očiju promatramo svijet?

Uz razoružavajuće krhak nastup Mije Farrow u uloji Rosemary, *Rosemaryna beba* zastrašujuće je efektan studija gubitka nadzora nad vlastitim tijelom i razumom, ali i cinična vizija svijeta izokrenutih vrijednosti u kojem će likovi radi uspjeha napraviti sve što je potrebno, bez obzira na posljedice.

Legendarna kazališna glumica Ruth Gordon nagrađena je Oscarom za svoj već antologijski nastup nametljive susjede, Roman Polanski bio je nominiran za adaptaciju hit-romana Ire Levinea, koji je zahvaljujući velikom uspjehu u američkom izdavaštvu izazvao boom horora okultne tematike, a film i dalje djeluje kao režijski *masterclass* sugestije na čijim je temeljima izgrađen moderni film strave.

SUBOTA | 20. SIJEČNJA

ANĐELOVO SRCE

Angel's Heart

NEO NOIR, MYSTERY, HOROR

US | 1987 | 113 min

REŽIJA: Alan Parker

IGRAJU: Mickey Rourke, Robert De Niro, Lisa Bonet, Charlotte Rampling

Privatni istražitelj Harry Angel angažiran je da pronade Johnnynja Favoritea, nekad popularnog pjevača zabavne glazbe, koji se u bolnici liječio od posljedica neurološke traume iz Drugog svjetskog rata. Angelov klijent je Louis Cyphre, tajanstveni bogataš koji s Favoriteom ima nesredene račune. U potrazi za nestalim pjevačem Angel će putovati od snijegom prekrivenog New Yorka do sparnog New Orleansa, a njegova istraga bit će popraćena nizom neobjašnjivih ubojstava povezanih okultnim motivima.

Smješten u 1955. godinu, točno na pola puta između starog svijeta četrdesetih i društvenih promjena koje će obilježiti naredna desetljeća, *Anđelovo srce* maštovita je varijacija na temu faustovske pogodbe s vragom, pri čemu razotkrivanje nestanka popularnog pjevača podsjeća na transformaciju identiteta samog SAD-a, zemlje koja je iz Drugog svjetskog rata izašla kao nova svjetska velesila,

da bi u desetljećima koje slijede svoju dušu prodala Nečastivom. U tom smislu Parkerov film svjetonazorski podsjeća i na Coppolina *Kuma* (1972), samo što su kapitalistički orijentiranu mafiju zamijenile okultne prakse.

U vrijeme premijere *Anđelovo srce* izazvalo je oprečne reakcije kritike, a jedna fantazmagorična scena seksa donijela mu je ozloglašeni predikat X i borbu s cenzorima. S druge strane, čak ni kritičari nisu ostali imuni na karizmu Mickeya Rourkea, koji je u to vrijeme bio na vrhuncu slave, te na Parkerovu sugestivnu, atmosferičnu rekonstrukciju razdoblja, koja uistinu ostavlja dojam osebnog putovanja mračnom stranom američkog duha.

Anđelovo srce danas ima kultni status, a zbog inteligentnog poigravanja klasičnom naracijom Christopher Nolan istaknuo ga je među svoje favorite.

SEZONA LOVA

Začarani ekran

SRIJEDA | 31. SIJEČNJA

VJEŠTICE IZ SALEMA

Les sorcières de Salem

Godina je 1692., u gradiću Salemu države Massachusetts. Farmer John Proctor trn je u oku gradskim vlastima, jer se odbija uključiti u njihove financijske i pravne malverzacije. No ni kod kuće mu situacija nije ništa lakša: zbog zahlađenog odnosa sa suprugom Elisabeth sve teže odolijeva zavodjenjima svoje sluškinje Abigail. Jedne večeri, Abigail i nekoliko djevojaka uhvaćeno je kako u šumi plešu oko vatre i izvode čarolije, a dolazak inkvizitora u Salemu će izazvati hysteriju potenciranu klasnim razlikama, neuzvraćenim osjećajima i ljudskom pakošću.

Drama *The Crucible* Arthura Millera iz 1953. gotovo da je postala sinonimom za politički motivirane progone, tzv. „lov na vještice“. Ništa neobično, jer Miller je iskoristio masovnu hysteriju suđenja vješticama koja je krajem 17. stoljeća izbila u puritanskom gradiću Salemu kako bi alegorijski kritizirao progone navodnih komunista i njihovih simpatizera, koje je pedesetih godina u SAD-u provodio senator Joseph McCarthy.

POVIJESNA DRAMA

FR, DE | 1957 | 146 min

REŽIJA: Raymond Rouleau

IGRAJU: Simone Signoret, Yves Montand, Mylène Demongeot, Jean Debucourt, Pierre Larquey

Vještice iz Salema u režiji Raymonda Rouleaua bile su prva filmska adaptacija ovog dramskog klasika. Scenarij je napisao književnik i filozof Jean-Paul Sartre, a glavne su uloge majstorski odigrali Yves Montand i Simone Signoret. Sartre je naglasio klasnu dimenziju progona i suđenja, a lik Abigail učinio je kompleksnijim i simpatičnijim.

Miller je bio nezadovoljan Sartreovom interpretacijom svoga teksta, a dvije godine kasnije povukao ga je iz optičaja. Legenda kaže da se htio osvetiti Yvesu Montandu, koji se na setu filma *Daj da se volimo* (*Let's Make Love*, 1960) spetljao s Millerovom tadašnjom suprugom Marilyn Monroe. Francuski studio Pathé je tek relativno nedavno otkupio prava na film te ga vratio u distribuciju.

Arthur Miller svoj je dramski komad za veliko platno adaptirao 1996. godine u režiji Nicholasa Hytnera, gdje su glavne uloge odigrali Daniel Day-Lewis, Winona Ryder i Joan Allen.

ČETVRTAK | 1. VELJAČE

ZNAMEN

Augure

DRAMA

BE, CD, NL, FR, ZA, DE | 2023 | 90 min

REŽIJA: Baloji

IGRAJU: Marc Zinga, Lucie Debay, Eliane Umuhire, Yves-Marina Gnahoua

Koffi je mladi Belgijanac, koji se vraća u Demokratsku Republiku Kongo, zemlju svoga podrijetla. Naime, Koffija se obitelj odrekla još dok je bio dijete, jer se rodio s neobičnim madežom zbog kojeg ga je majka prozvala vješcem i poslala u Europu. Danas, kada je na pragu toga da i sam postane otac, želi se ponovno povezati sa svojom obitelji. No predrasude teško umiru. Uz Koffija, film prati još nekoliko likova koji su optuženi da su vještice.

Belgijski redatelj kongoanskog podrijetla Baloji iza sebe ima uspješnu karijeru rap-glazbenika i redatelja kratkog metra. Njegov film *Zombiji* (2019) osvojio je Grand Prix i Nagradu publike na 25 FPS-u, a slična vrsta dinamičnosti i mašte u prikazu kongoanske svakodnevice vrijedi i za njegov dugometražni prvimjenac.

U svome filmu Baloji je htio istražiti načine na koji se stigma vještice mijenja s obzirom na starost te rodnu i klasnu pripadnost onoga

tko je njome obilježen. Baloji koristi mozaičnu pripovjednu strukturu i poseže za većim brojem likova kako bi oslikao kompleksnost ovog fenomena, a marginaliziranu perspektivu protagonista pritom koristi kako bi istražio socio-ekonomsku stvarnost suvremenog Konga. Pritom je za svakog lika skladao zasebnu glazbu, a zajedno s Elke Hoste osmislio je i upečatljive kostime.

Spomenimo i to da ime autora na svahiliju znači vještac ili vrač, a da je sama riječ u pretkolonijalnim vremenima označavala „znanstvenika“.

Znamen je premijerno prikazan u sekciji Izvjestan pogled Filmskog festivala u Cannesu, gdje je kritika hvalila njegovu dinamičnu režiju i hrabra režijsko-dramaturška rješenja, koja ne zaziru od napuštanja uobičajene pripovjedne logike. Film je naposljetku osvojio Nagradu Novi glas, a odabran je i kao belgijski kandidat za Oscara.

PETAK | 2. VELJAČE

MAJSTOR I MARGARITA

Il Maestro e Margherita

FANTASTIKA

IT, YU | 1972 | 98 min

REŽIJA: Aleksandar Petrović

IGRAJU: Ugo Tognazzi, Mimsy Farmer, Alain Cuny, Velimir Bata Živojinović, Pavle Vujisić, Fabijan Šovagović, Ljuba Tadić

Tko još vjeruje u Vraga? U sovjetskoj Moskvi 1920-ih, dramatičar Nikolaj Maksudov nadimka Majstor piše dramu *Poncije Pilat*, u kojoj se bavi sukobom između rimskog namjesnika u Judeji i Ješue, čovjeka za kojeg se šuška da je Mesija. No s obzirom na agresivnu ateističku politiku sustava, koja ide toliko daleko da negira povijesno postojanje Isusa Krista, komad se ne sviđa ideološkim poslušnicima, zbog čega ga skidaju s repertoara. Paralelno sa zbivanjima u kazalištu, u Moskvu stiže tajanstveni stranac Woland sa svojim pomoćnicima Korovjevima, Azazelom i crnim mačkom Behemotom, koji počnu kažnjavati sve one koji su pokrenuli hajku na Majstora.

Nastao u talijansko-jugoslavenskoj koprodukciji, *Majstor i Margarita* prva je cjelovitija filmska adaptacija istoimenog djela Mihaila Bulgakova, koje se uvrštava među najbolje romane 20. stoljeća. Vjerojatno napisan 1930-ih, a objavljen u cenzuriranom obliku 1966. ili 1967., i to šesnaest godina nakon

Bulgakovljeve smrti, antiestablišmentski stav romana poklopio se s kontrakulturnim tendencijama desetljeća, a roman je svojom anarhičnom maštovitošću, strukturom romana unutar romana i zalaganjem za slobodu mišljenja i imaginacije u umjetnosti osvojio čitatelje diljem svijeta.

Petrovićev film nagrađen je Velikom zlatnom arenom za film i za režiju na Festivalu jugoslavenskog filma u Puli, no u bulgakovljevsom obratu sudbine optužen je za anti-komunističke stavove, zbog čega mu je kao redatelju onemogućena daljnji rad.

Spomenimo i to da je 1989. Roman Polanski krenuo adaptirati *Majstora i Margaritu* za studio Warner Bros. Projekt naposljetku nikada nije zaživio, iako Polanski tvrdi da je to najbolji scenarij koji je ikada napisao. Sljedeći koji će se uhvatiti u koštac s ovim romanom je Baz Luhrmann, koji je prava za ekranizaciju kupio 2019. godine.

SUBOTA | 3. VELJAČE

SUSPIRIA

HOROR

IT, US | 2018 | 152 min

REŽIJA: Luca Guadagnino

IGRAJU: Dakota Johnson, Tilda Swinton, Mía Goth, Angela Winkler, Ingrid Caven, Sylvie Testud, Jessica Harper, Chloë Grace Moretz

Njemačka jesen, kasnih 1970-ih. Dok ulicama Berlina bijesni histerija oko gerilskih akcija grupe Baader Meinhof, mlada Amerikanka Susie Bannion stiže u ekskluzivnu Plesnu akademiju Markos. Nad svakodnevicom škole nadvio se tajanstveni nestanak studentice Patricije Hingle, koja je tvrdila da nastavno osoblje škole čine vještice. No Susie se ne da smesti, a svojom će audicijom oduševiti ravnateljicu Madame Blanc.

Vjerojatno jedini suvisao način da napravite *remake* filma toliko stilski specifičnog kao što je Argentova *Suspiria* (1977) je da krenete u posve drugom smjeru. Upravo to napravio je Luca Guadagnino: dok je svaki kadar Argentova filma vrištao primarnim bojama u Technicoloru, Guadagnino se odlučio za jesenski kolorit Fassbinderovih filmova, kojim dominiraju prigušene i zagasitije nijanse.

Guadagnino je priču ambijentirao u društveno-političku klimu njemačke jeseni, pri čemu zaplet odražava teme koje su terorističke akcije RAF-a aktualizirale otmicama,

napadima i političkim atentatima: zloporaba moći, nacionalna krivnja i oprost te fascinacija karizmatičnim vođama u vremenu društvenih previranja, od diktatora do terorista. Stoga i plesna predstava *Volk* (narod) u kojoj Susie nastupa upućuje na borbu između koreografinosti tijela, duša i slobodne volje pojedinca i naroda.

Iako ima određenih viškova u narativnim linijama i u ambicioznosti, Guadagninova *Suspiria* ne samo da predstavlja zanimljivu varijaciju na Argentov original, nego i samostalno funkcionira kao zanimljiv moderni horor, čiji je svijet izgrađen na temeljima vlastite estetike i tematskih sklopova. U duhu Fassbinderove *Petre von Kant*, gotovo sve uloge u filmu odigrale su žene: Dakota Johnson, Mía Goth te Tilda Swinton, koja u maniri prave vještice tumači čak tri lika. Melankoličnu glazbu skladao je Thom Yorke, pjevač grupe Radiohead.

U NARCISOVU OGLEDALU

Začarani ekran

SRIJEDA | 7. VELJAČE

ZBOGOM KRČMI KOD ZMAJEVIH VRATA

Bú sà

Mladi Japanac utrčava u kino tražeći zaklon od pljuska. Na repertoaru je *Kod Zmajevih vrata*, wuxia klasik Kinga Hua iz 1967. koji je tajvansku kinematografiju pozicionirao na međunarodnoj karti filma. Dvorana djeluje prazno: u glomaznome gledalištu nekadašnjeg kina sjedi svega nekoliko gledatelja. Među njima su i glumci iz Huova filma koji gledaju sebe na velikome ekranu. Za blagajnom sjedi hroma djevojka, koja čezne za mladim projekcionistom. Iz dana u dan dolaze na isto radno mjesto, no uvijek se mimoilaze. Jesu li likovi koje gledamo uistinu ljudi ili tek duhovi koji odbijaju otići? Posljednja je projekcija u radnome vijeku kina i sve je moguće.

HUMORNA DRAMA
TW | 2003 | 81 min
REŽIJA: Tsai Ming-liang
IGRAJU: Lee Kang-sheng, Chen Shiang-chyi, Mitamura Kiyonobu, Jun Shih, Miao Tien, Chen Chao-jung, Yang Kuei-mei

Tsai Ming-liang majstor je priča o urbanom otuđenju, kojima je artikulirao psihološke posljedice do kojih su doveli nagla urbanizacija i ekonomski boom Tajvana. Virtuožno koristeći ritam, prostor i koreografiju tijela, te nastavljajući se na estetiku filmova Bustera Keatona, Chantal Akerman i Houa Hisao-hsiena, Tsai se prometnuo u jedno od najutjecajnijih autorskih imena 1990-ih.

Zbogom Krčmi kod zmajevih vrata jedan je od njegovih najboljih filmova – elegična priča o posljednjim danima filmofilije staroga kova u Taipeiju (i šire), koja se ubraja među najljepše i najneobičnije posvete čaroliji kina.

ČETVRTAK | 8. VELJAČE

LEGENDA O VJEŠTICAMA

Legend of the Witches

DOKUMENTARNI, EKSPLOATACIJSKI
UK | 1970 | 72 min
REŽIJA: Malcolm Leigh

Jeste li se ikada zapitali kako izgleda prakticiranje wiccanske religije, tj. suvremenog vješticarstva? Riječ je o duhovno-magijskom sustavu pojedinaca koji se okupljaju u kovenima čiji članovi trebaju proći kroz inicijacijski proces kako bi bili primljeni. Sama organizacija vrlo je tajnovita, zbog čega ne postoje konkretni i provjerljivi podaci o genezi wicce, njezinim vjerovanjima i praksama, čak ni među antropolozima. Primjerice, Margaret A. Murray u znanost, enciklopedistiku i popularnu kulturu uvela je mnoga opća mjesta wiccanske religije, iako je većina njezinih tvrdnji s vremenom znanstveno pobijena.

No šezdesetih i sedamdesetih godina u kontekstu krize velikih sustava, pa tako i tradicionalne duhovnosti, wicca je postala jedna od alternativa organiziranoj religiji, a britanac Malcolm Leigh u svome je filmu *Legenda o vješticama* gledatelje obećao uvesti u tajne prakse jednog londonskog koven. Njegov

je glavni izvor informacija bio Alex Sanders, medijski istaknuti vještac, koji je wiccu vidio kao sastavni dio alternativnih praksi *swinging* Londona. Sandersu nije bilo mrsko o vještičarenju govoriti pred kamerama, pa ni iskriviti istinu radi dramskog efekta.

Leighov dokumentarac navodno vjerno rekonstruira većinu inicijacijskih praksi, no uzima slobode u interpretaciji kreacijskih mitova te još veće u izmišljanju praksi kao što su bacanje kletvi, žrtvovanje životinja i izvođenje crne mise. Sve to izmišljeno je za potrebe filma kako bi wiccansku tradiciju približilo pop-revivalu kontrakturnih figura kao što je Aleister Crowley i tada popularnim romanima okultne tematike Dennisa Wheatleya.

Iako žrtvuje točnost u korist senzacionalizma, *Legenda o vješticama* zanimljiv je kao vremenska kapsula u kontrakulturu šezdesetih.

PETAK | 9. VELJAČE

TOMMY

ROCK MJUZIKL, SATIRA

UK | 1975 | 108 min

REŽIJA: Ken Russell

IGRAJU: Roger Daltrey, Ann-Margret, Oliver Reed, Elton John, Eric Clapton, Tina Turner, Pete Townshend, Keith Moon, Jack Nicholson

Tommy je dječak koji zbog traume iz djetinjstva postaje gluh, slijep i nijem. Tommyjeva majka i očuh pokušat će sve ne bi li mu pomogli da se oporavi, uključujući posjet iscjelitelju iz kulta Marilyn Monroe te svodnici dilerici Acid Queen. No ispostaviti će se da je Tommy majstor flipera, toliko dobar da će svoje roditelje učiniti bogatima, a on sam postat će Mesijom modernog doba.

Tommy je adaptacija četvrtog studijskog albuma rock grupe The Who iz 1969. godine. Album je inspiriran *new age* učenjima Mehera Babe, kojim je gitarist grupe i autor albuma Pete Townshend u to vrijeme bio zaluden, no stari cinik Ken Russell nije snimio film o duhovnom putovanju i individuaciji nego upravo suprotno. Njegov film govori o poslijeratnom razvoju potrošačkog društva i krizi duhovnosti suvremenog svijeta, edipovskim kompleksima, lažnim mesijama i nemogućnosti transcendencije duha kroz materijalizam. Pritom je vraški zabavan.

Ulogu Tommyja – svojevrsnog praznog platna na koje će svatko projicirati ono što želi – odigrao je frontmen grupe The Who Roger Daltrey, dok se u epizodnim ulogama pojavljuju Eric Clapton (Propovjednik), Tina Turner (Acid Queen), Elton John (Pinball Wizard) i mnogi drugi. Poseban spomen zaslužuje Ann-Margret, glumica i pjevačica koja je za svoj nevjerojatno intenzivan, kompleksan i urnebesno histeričan nastup Tommyjeve majke bila nominirana za Oscara.

Tommy je psihodeličan kao 2001: *Odišjea u svemiru*, ako ne i više: gledatelje preplavljuje nevjerojatnom količinom audiovizualnih podražaja i uvlači u histeriju likova i razdoblja u kojem žive. No Russellov film nije *freak show*, nego svojevrsni pop-rock ep – pametna, originalna i nevjerojatno energična vizija ljudske potrebe za komunikacijom, razumijevanjem i transcendencijom.

SUBOTA | 10. VELJAČE

NEONSKI DEMON

The Neon Demon

HOROR

FR, DE, UK | 2016 | 118 min

REŽIJA: Nicolas Winding Refn

IGRAJU: Elle Fanning, Karl Glusman, Jena Malone, Bella Heathcote, Abbey Lee, Desmond Harrington, Christina Hendricks, Keanu Reeves

Šesnaestogodišnja Jesse upravo je doselila u Los Angeles gdje želi postati manekenka. Njezina mladost i ljepota izdvajaju je iz mase djevojaka koje su u grad stigle s istim ciljem. Tamo upoznaje vizažisticu Ruby i topmodel Sarah i Gigi, lokalne predatorice koje neće prezati ni pred čime da bi stekle ono što Jesse prirodno posjeduje. No ni Jesse nije nevinašće kakvim se predstavlja.

Od *Vožnje* (2011) do *Kopenhaškog kauboja* (2022) Nicolas Winding Refn patentirao je specifičnu vrstu neonskog noira u kojem naglasak nije na psihologiji likova ili na uvjerljivom dočaravanju miljea, nego na arhetipima na kojima počiva suvremena kultura. I dok se u *Samo Bog prašta* bavio Edipom, *Neonski demon* posvećen je Narcisu.

Neonski demon revizionistički je horor u kojem ljepotica postaje zvijer, vuk pojede Crvenkapicu, a čudovište najavljeno naslovom ukazuje se kao stilizirani neonski trokut, koji se u maniri scenografskog leitmotiva ili sjajeće prisutnosti pojavljuje u ključnim

scenama. *Demon* u Refnovo interpretaciji nije konkretan entitet nego načelo – auto-destruktivni poriv koji Sarah i Gigi tjera da se estetski nadograđuju, Ruby da oslikava i omljubljuje (žive i mrtve) leševe, a Jesse da se već od prvog kadra ponudi kao žrtva nezasićenom apetitu leće fotoaparata. U Refnovu izuzetno ciničnom filmu nitko nije imun na zlo – čak i Keanu Reeves, omiljeni filmski dobrica, glumi gnjidu.

Neonski demon nije zamišljen kao kritika modne industrije, nego kulture uopće: svijeta patološki svedenog na vlastiti odraz, u kojem ljepota i mladost postaju jedina valuta i vrijednost. Svijeta koji se spreman žrtvovati Narcisu – nekad kroz seks, a nekad kroz hranu. Kao i mnogi recentni Refnovi filmovi, i ovaj je izazvao podijeljene reakcije, no riječ o izuzetno moćnom i transgresivnom ostvarenju, koje vješto balansira crni humor, melankoliju i stravu.

IMPRESSUM

IZDAVAČ

Centar za kulturu i film
Augusta Cesarca
Ilica 227, 10000 Zagreb

RAVNATELJICA

Maja Jurić Ivoš

VODITELJ FILMSKIH PROGRAMA

Mario Kozina

TEKSTOVI

Mario Kozina

DIZAJN

Studio Šesnić&Turković

TISKARA

Kerschoffset

NAKLADA

800

ZA DALJNJE ČITANJE

Richard Cavendish: *Istorija magije*. Jugoslavija,
Beograd, 1979.

Deniver Vukelić: *Magija na hrvatskom povijesnom
prostoru*. Školska knjiga, Zagreb, 2021.

medijski prate:

